

Teoretyczne i praktyczne przesłanki zwrócenia do teorii aksjologicznej szkolenia zawodowego pielęgniarek

Yurii Pelekh, doktor hab. nauk pedagogicznych, profesor Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie

Olena Klymchuk, wykładowca anatomii, histologii, fizjologii człowieka Zakładu Komunalnego Szkolnictwa Wyższego «Rówieński Koledż Medyczny»

Abstract

W pracy zostały określone teoretyczne i praktyczne przesłanki zwrócenia do teorii aksjologicznej szkolenia zawodowego pielęgniarek. Przedstawiono aktualność przyciągnięcia systemowo-wartościowego podejścia w procesie przygotowania zawodowego pielęgniarek na tle aktualnych zadań reformowania systemu ochrony zdrowia na Ukrainie. Dorzeczność i pilność całościowej składowej szkolenia zawodowego pielęgniarek argumentowana przepisami aktualnych normatywnych aktów prawnych i dokumentów urzędowych skierowanych na reformowanie i udoskonalenie szkolenia przyszłych pielęgniarek zwłaszcza w warunkach reformowania wykształcenia wyższego Ukrainy w kontekście zadań eurointegracji.

Słowa kluczowe: szkolenie zawodowe, pedagogika, aksjologia, zakres wartościowo-znaczeniowy, podejście systemowo-wartościowe, pielęgniarstwo.

Wstęp. Specyfika działalności zawodowej pracownika medycznego (zwłaszcza pielęgniarek) oczywiście spowodowana tą odpowiedzialnością za życie i zdrowie człowieka, którą na medyka polega społeczeństwo i, którą on osobiście i z własnej woli przyjmuje, wykonując wybór zawodu. Przedstawiciel zawodu medycznego oczywiście musi być

wszechstronnie duchownie rozwiniętą osobistością, zdatną prawidłowo wykonywać swoje obowiązki i adekwatnie reagować na wyzwania dynamicznej współczesności. Niedostateczny poziom kultury zawodowo-osobistej przyszłych przedstawicieli zawodu medycznego, niesformowość w nich zakresu wartościowo-znaczeniowego, nienależny poziom moralno-etycznych zasadów robi problematycznym jakościowe i odpowiednie do społecznych oczekiwań wykonanie przez medyków obowiązków zawodowych co do udzielenia pomocy medycznej.

Oprócz tego, obecnie otwartym z teoretycznego i praktycznego punktu widzenia pozostaje się pytanie zasad aksjologicznych szkolenia zawodowego przyszłych pielęgniarek w związku z nowymi standardami szkolenia przedstawicieli odpowiedniego zawodu, oraz w warunkach reformowania wykształcenia wyższego Ukrainy w kontekście zadań integracji europejskiej. Tutaj trzeba zauważyć, że w środowisku eksperckim wyznany jest zasada, że socjalne i kulturalne zmiany, które warunkują transformację systemu wartości, z kolei coraz więcej stają wartościowo-determinowanymi, co nadaje korelacji między nimi dwustronny charakter. Praktycznym rezultatem tej zasady jest aktualizacja humanistycznej przeorientacji wykształcenia z translacji wiedzy na rozwój osobistości, co przewiduje, w pierwszej kolejności, rozwój wartościowej sfery ucznia, jaką można rozpatrywać jednocześnie i jako cel, i jak wynik procesu edukacyjnego [Janicki, Braun, Pelekh, Franczek, s. 28].

Więc, *celem niniejszej pracy* jest pokazać aktualność zwrócenia do teorii aksjologicznej w kontekście edukacji zawodowej pielęgniarek.

Teoretyczna podstawa pracy. Szkolenie zawodowe przyszłych pielęgniarek powinno gotować nie tylko do roli zawodowej, lecz i motywować do osobowościowego zaangażowania w działalność zawodową. Skutecznym i perspektywicznym wariantem opanowania specyfiką zawodu my uważamy osobiste przemyślenie treści pielęgniarstwa i nadzielenia zawodu osobistą treścią wartościową, co, niewątpliwie potrzebuje usiłowania aksjologicznej składowej szkolenia zawodowego przyszłych pielęgniarek. Między tym, obecne teoretyczne prace ukraińskich i zagranicznych naukowców za ostatni dziesięć lat co do badania wskazanego problemowego pola niewątpliwie są ciekawymi i korzystnymi, lecz poświęcone poszczególnym jego aspektom: problematyce pedagogicznych warunków wychowania wartości humanistycznych (Tymoszczuk); pytaniom formowania wartości zawodowych (Kurenkova; Pelekh); pytaniom kształtowania orientacji zawodowych (Bober); środkom formowania gotowości przyszłych pielęgniarek do samorealizacji zawodowej (Sirak). Tymczasem, kompleksowych badań co do zasad aksjologicznych szkolenia zawodowego pielęgniarek do teraz nie było. Oprócz tego obecne prace nie uwzględniają

treści nowych normatywnych aktów prawnych i dokumentów urzędowych skierowanych na reformowania i udoskonalenia szkolenia przyszłych pielęgniarek zwłaszcza w warunkach reformowania wykształcenia wyższego Ukrainy w kontekście zadań eurointegracji.

Wykład podstawowego materiału. Współczesna kliniczna praktyka, akcentują fachowcy Tarnopolskiego Państwowego Uniwersytetu Medycznego imienia I. Ja. Horbaczewskiego Ministerstwa Ochrony Zdrowia Ukrainy potrzebuje fachowców, które „posiadają nowoczesne technologie realizacji opieki nad chorymi i udzielenia odpowiednich usług medycznych zgodnie z istniejącymi wymaganiami europejskimi” (Krynicka, Maruszczak, Kliszcz, s. 85). Z innej strony, wymogi do socjalizacji i profesjonalizacji osobistości pracownika medycznego determinuje naukowo-techniczny progres i współczesne zadania socjalno-ekonomiczne, akcentuje inny ukraiński naukowiec – Inna Sirak: „Na dzień dzisiejszy działalność zawodowa pracownika medycznego przewiduje wysokointelektualną pracę i potrzebuje od medyków szerokiego ogólnoukolejnego, specjalnego i kulturalnego światopoglądu” (Sirak, s. 69). Oczywiście w pełni to dotyczy korpusu pielęgniarek.

Razem z tym, koniecznym jest wziąć pod uwagę ten fakt, że w ciągu kilku dziesięcioleć w specjalnej literaturze dyskutuje się pytanie o tym, czy praca pielęgniarek jako szczególny rodzaj zatrudnienia jest współmierną zawodowi lekarza. „Praca pielęgniarki, z jednej strony, wymaga naukowej wiedzy i praktycznych umiejętności, to jest zamknięta grupa zawodowa, a z drugiej – zredukowana do minimum autonomia w organizacji swojej pracy, prestiż niski, pielęgniarki jako pomocnicy lub asystenci podporządkowane lekarzom, którzy kontrolują ich pracę. Odpowiednio, pielęgniarstwo jako zawód ma sprzeczny status” (Temkina, s. 24-25). Taka sprzeczność w perspektywie może przekształcić się w poważny osobisty problem.

Uważamy za konieczne odznaczyć, że treść i charakter szkolenia zawodowego przyszłych pielęgniarek, wśród innego, ma formować rozumienia przyszłych intelektualnych, psychologicznych i emocjonalnych obciążeń. Pielęgniarki mają wyraźne uświadamiać perspektywy skomplikowanych moralno-etycznych aspektów działalności zawodowej i, ponadto, być gotową do adekwatnego i pomyślnego rozwiązania pytań o charakterze moralno-etycznym w swojej działalności. Więc problematyka szkolenia zawodowego przyszłych pielęgniarek oczywiście nie może być wyczerpaną bez zwrócenia do zasad aksjologicznych i aspektów wartościowych organizacji odpowiedniego procesu edukacyjno-wychowawczego.

Między tym, aktualność zwrócenia do problematyki aksjologicznej szkolenia zawodowego pracowników medycznych, zwłaszcza pielęgniarek, naocznie potwierdza się

wyznaniem na poziomie państwa rozpaczliwego stanu branży medycznej kraju. Zwłaszcza w Krajowej Strategii Reformowania Systemu Ochrony Zdrowia na Ukrainie w okresie 2015-2020 lat bezpośrednio wskazano, że teraz nasze państwo ma jeden z najgorszych wskaźników wśród systemów ochrony zdrowia w regionie europejskim – zajmuje drugie miejsce w regionie europejskim według poziomu śmiertelności, która zwiększyła się na 12,7 % na okres z 1991 do 2012 lat, w ten czas jak w Unii Europejskiej ten wskaźnik zniżył się na 6,7 %. „Fiasko krajowego systemu opieki zdrowotnej spowodowane stanem archaicznym zakładów opieki zdrowotnej, które faktycznie nie orientowane na pacjenta i nie zdolne nadawać efektywne, jakościowe usługi” [7].

Wśród przyczyn takiego stanu krajowego systemu opieki zdrowotnej bez przesady można wydzielić nieodpowiedniość sformowanych kompetencji współczesnych absolwentów zakładów medycznych (zwłaszcza w przyszłych pielęgniarek) co do normatywnie określonych wymagań poziomu szkolenia zawodowego pracownika medycznego. Faktycznie, rozryw między jakością wykształcenia i wzrost wymagań do kompetencji personelu, między treścią szkolenia zawodowego i społecznymi oczekiwaniami co do pracowników medycznych tylko zwiększa się. W pełnym stopniu jest to spowodowane niedostatecznym poziomem naukowo-metodycznego opracowania zasad aksjologicznych szkolenia zawodowego przyszłych pracowników medycznych, zwłaszcza pielęgniarek.

Więc temat reformowania branży medycznej staje się dla społeczeństwa bolesną aktualnością (często w rozumieniu dosłownym). Ważnym blokiem reformowania systemu opieki zdrowotnej Ukrainy, bez którego nie można realizować wartości socjalne i pragnienia w duchu tradycji współczesnej, demokratycznej Europy, wśród innego, jest rozwiązanie zadania efektywnego funkcjonowania strukturalnych, administracyjnych instytucji organizacyjnych z celem osiągnięcia najlepszych wyników dla zdrowia (jego poziomu i równości w nim), operatywnego zadowolenia wymagań i oczekiwań obywateli ukraińskich. Pewnie dlatego w Krajowej Strategii Reformowania Systemu Opieki Zdrowotnej na Ukrainie na okres 2015-2020 lat szczególna uwaga udziela się pytaniom kadrowym. Zwłaszcza chodzi o tym, że udzielenia pomocy medycznej, która powinna być bezpieczną, efektywną i skierowaną na zadowolenia potrzeb pacjenta, przewiduje poparcie wykształcenia i rozwoju personelu, powrót jemu odczucie własnej wartości. Jednocześnie zasadą numer jeden w pracy z pacjentami dla medyków są szacunek, godność, współczucie i troska w stosunku do pacjentów [7, s. 17].

Z kolei o konieczności zmian w wykształceniu medycznym, co jest nieodłącznym elementem transformacji systemu opieki zdrowotnej w ogóle, czytamy w innym dokumencie

zasadniczym – Strategii Rozwoju Wykształcenia Medycznego na Ukrainie, jaka była uchwalona rozporządzeniem Gabinetu Ministrów Ukrainy od dnia 27 lutego 2019 r. [8]. W dokumencie wskazano, że zadaniem wykształcenia medycznego jest zabezpieczenie udzielenia obywatelom jakościowej pomocy medycznej dzięki wysokiemu poziomowi szkolenia pracowników medycznych. Przy tym, w który już raz, akcentuje się, że życie i zdrowie pacjenta powinno być podstawowymi ludzkimi i zawodowymi wartościami pracowników medycznych.

Warto zauważyć, że faktycznie w tym dokumencie Gabinet Ministrów Ukrainy bezpośrednio wskazuje, że zakłady medyczne wykształcenia wyższego i wydziały skierowania medycznego straciły zaufanie, a treść wykształcenia medycznego potrzebuje systematycznego odnowienia. „Kompetentności, które uzyskują studenci, nie zawsze są relewantnymi i współczesnymi. Jak wynika, prognostyczna funkcja wykształcenia wyższego nie jest efektywną” [8, s. 2]. Natomiast w Strategii Rozwoju Wykształcenia Wyższego na Ukrainie zapisano, że pierwotną zasadą rozwoju wykształcenia medycznego jest ludzki wymiar, czyli każda działalność i każda decyzja w systemie opieki zdrowotnej powinny rozpatrywać się przez pryzmat humanistycznego przeznaczenia medycyny w całości. Oddzielnie zauważymy, że w rozdziale „Rozwój kultury akademickiej w wykształceniu medycznym” wskazanego dokumentu warunkuje się konieczność opracowania i zatwierdzenia etycznych kodeksów przez zakłady wykształcenia wyższego (wydziały). Naszym zdaniem pomyślnie rozwiązanie tego zadania dodatkowo motywuje do zwrócenia prac współczesnej teorii aksjologicznej w kontekście szkolenia zawodowego przyszłych pracowników medycznych, zwłaszcza pielęgniarek. Ponieważ jak wskazują fachowce, z każdym rokiem rośnie wkład tej grupy zawodowej pracowników medycznych w sprawę opieki zdrowotnej ludności, bardziej głęboko uświadamia się konieczność dalszego rozwoju funkcji działalności zawodowej personelu pielęgniarskiego (Krynicka, Maruszczak, Kliszc, s. 85).

Na dzisiaj wieloma badaczami uznano, że proces formowania kompetencji zawodowej to jest zjawisko wieloczynnikowe, co wpływa na dalsze osobiste i zawodowe stanowienia przyszłego fachowca (zwłaszcza, pielęgniaki), a sfera wartościowa osobistości jest skierującym punktem i centralnym czynnikiem, który reguluje działalność człowieka w społeczeństwie, określa kierunek i osobliwości jego zachowania [3; 10; 11; 14; 18; 25; 26]. Innymi słowy, prawidłowo zorganizowane szkolenie zawodowe sprzyja nie tylko rozwojowi kompetencji zawodowych, lecz zabezpiecza przetwarzanie uzyskanej wiedzy w osobiste

przekonania, co stwarza system wartościowych punktów orientacyjnych oraz nastawień imperatywnych w działalności zawodowej.

Sformowanie kompetencji zawodowej w wyniku specjalnego szkolenia, naszym zdaniem, zabezpiecza w perspektywie zdolność mobilizować kognitywne, operacyjne, motywacyjne, etyczne, wartościowe oraz inne składniki kompetencji z celem pomyślnego rozwiązania pewnego życiowego zadania (w tym, o charakterze zawodowym).

Zwłaszcza chodzi o:

1) sformowanie ogólnego poziomu rozwoju i przyswajanie wiedzy; 2) zdolność systemowo myśleć, umiejętności przetwarzać duże ilości informacji i wydzielać główne; 3) umiejętności stosować na praktyce uzyskaną wiedzę; 4) chęć i umiejętności stale uczyć się i doskonalić się; 5) umiejętności różnowektorowej komunikacji (z kolegami, kierownikami, podległymi, kontrahentami); 6) skupienie się na karierę, celowość, adekwatność samooceny jako fachowca. Zresztą, trzeba pamiętać, że „rozwój osobistości, która umie działać adekwatnie w odpowiednich sytuacjach, stosując wiedzę i biorąc na siebie odpowiedzialność za swoją działalność, położono w podstawę koncepcji wykształcenia kompetentnego” (Sorokina, s. 188).

Tutaj warto przypomnieć pozycję autorytatywnego angielskiego psychologa Dżona Rawena, odpowiednio do której szkolenie zawodowe fachowca nie tylko polega na uzyskaniu odpowiedniej wiedzy i umiejętności, tyle w formowaniu profesjonalisty jako osobistości. Anglik konsekwentnie trzyma się opinii, że tylko przy osobowym podejmowaniu i uświadomieniu dużego znaczenia społecznego odpowiednich celów, co określa formowanie wysokiej odpowiedzialności, inicjatywy, gotowości do twórczości, wiedzy, umiejętności i nawyki, stanowiące rutynową, czysto wykonawczą stronę działalności zawodowej, pomyślnie formują się i aktualizują się (Rawen). Wskazane podejście uzgadnia się z ważną pozycją, jaką artykułował ukraiński filozof Sergij Prolejew co do tego, że kompetencje mają tworzyć systemową całość, jedyny kompleks znaczeniowy elementów wzajemnie uzgodnionych. „Kompleksowość wezwana zabezpieczyć całość i kompletność procesu edukacyjnego. Dzięki temu osiąga się, zwłaszcza, efekt swoistej interferencji edukacyjnej, kiedy wzajemnie uzgodnione elementy znaczeniowe znacznie wzmacniają działania każdego” [Prolejew, s. 89].

Zresztą my uważamy, że treść wartości i wartościowych punktów orientacyjnych przyszłych pielęgniarek z uwzględnieniem współczesnych wymagań zawodowych i nowoczesnych nastawień teorii aksjologicznych i praktyki potrzebuje specjalnego badania. Teraz jednocześnie podkreślamy, że wymagania wartościowe do działalności zawodowej przyszłych pielęgniarek założone w wymienionym już „Standarcie wykształcenia wyższego

pierwszego (bakalarskiego) poziomu wykształcenia wyższego branży wiedzy 22 „Opieka zdrowotna” ze specjalności 223 „Pielęgniarstwo” [17]. Na liście kompetentności fachowcy według oznaczonej specjalności bezpośrednio wskazano, że jego ogólne kompetentności powinny włączać: 1) zdolność przechowywać i zwiększać moralne, kulturalne, naukowe wartości i osiągnięcia społeczeństwa; 2) zdolność do działania na podstawie względów etycznych. Z kolei specjalne (fachowe, przedmiotne) kompetentności przewidują w przyszłych pielęgniarek zdolność do stosowania zawodowych i prawnych standardów w codziennej praktyce zawodowej. Między tym, jak było już wymieniono wyżej, takie standardy apelują do ogólnoludzkich i ogólnomedycznych wartości etycznych. Zresztą, analiza treści „Standardu wykształcenia wyższego pierwszego (bakalarskiego) poziomu wykształcenia wyższego branży wiedzy 22 „Opieka zdrowotna” ze specjalności 223 „Pielęgniarstwo” daje podstawy stwierdzać, że wartościami fundamentalnymi, na które ma być zorientowane szkolenie zawodowe pielęgniarek są życie i zdrowie człowieka, osobistość człowieka, jego godność.

Na ważność moralno-etycznych i wartościowych aspektów działalności zawodowej pielęgniarek wskazuje Międzynarodowa Rada Pielęgniarek (The International Council of Nursing). Rada została założona jeszcze w 1899 r. teraz faktycznie jest głównym międzynarodowym organem kordynującym w zakresie pielęgniarstwa i jednoczy narodowe asocjacje pielęgniarek z więcej niż 128 państw (Czelcowa, Kamynina). Rada pracuje nad stworzeniem standardów udzielenia usług medycznych i wykonania odpowiednich zabiegów, co jest uniwersalnym dla większości państw świata, zresztą, jak jest ogólną koniecznością w usługach pielęgniarek. Jednym ze środków takiej standardyzacji stał „Kodeks pielęgniarek” (The International Council of Nursing Code for Nurses), który wyznano podstawowym dokumentem z pytań etycznych praktyki pielęgniarstwa na całym świecie, i na podstawie którego inne państwa opracowują własne kodeksy etyczne pielęgniarek, w tym i na Ukrainie. Przy tym w samym Kodeksie zaznaczono, że on jest w swoim rodzaju kierownictwem do działania, jakie opiera się na wartościach i potrzebach socjalnych (22).

Analiza tekstu Kodeksu pielęgniarek pozwala wyróżnić szereg wartości, które można traktować jako fundamentalne dla działalności zawodowej przedstawicieli wskazanego zawodu. Zwłaszcza, takimi bezprzeczącymi wartościami są życie i zdrowie (zarówno pacjenta jak i pielęgniarki), godność człowieka i jego prywatność, miłosierdzie i zdolność do współczucia. Oprócz tego, oczywiście wartościowy charakter dla pielęgniarki mają życzliwość, czujność, cierpliwość, uważność, ofiarność, odpowiedzialność w komunikacji z

pacjentami i kolegami po pracy, a w zakresie zawodowo-intelektualnym jeszcze wykształcenie, pragnienie do samodoskonalenia, logiczność myślenia oraz inicjatywność.

Kodeks etyczny pielęgniarki Ukrainy, jaki został uchwalony na I zjeździe pielęgniarek Ukrainy w 1999 roku w Czerniowcach, ma bardziej rozległy i detalizowany charakter w porównaniu z Kodeksem pielęgniarek Międzynarodowej Rady Pielęgniarek. Oczywiście znacząco, w tym co do elementu wartościowego kompetencji zawodowych pielęgniarki one są podobne. Przy tym w kodeksie narodowym nieco większej uwagi udziela się pytaniom stosunku wartościowego pielęgniarki do swojego zawodu (s. 12); moralnym i aksjologicznym aspektom stosunku „pielęgniarka – społeczeństwo” (st.st. 16, 17); moralnym i aksjologicznym aspektom stosunku „pielęgniarka – pacjent” (st.st. 5, 6, 10, 10, 11) (2).

Nie można nie odznaczyć i tego faktu, że na podstawie kodeksów znajdują się idee i wartościowe nastawienia, jakie były sformułowane jeszcze w starożytności i tradycyjnie związane z imieniem starogreckiego lekarza Hipokratesa i klątwą jego imienia. Chodzi o przekonaniu, że treść klątwy Hipokratesa można sprowadzić do czterech zasad – rób dobro, szanuj godność człowieka, wyznaj autonomię osobistości, dotrzyj się sprawiedliwości. Prawda wyraźnego formułowania tych zasad same w takim wyrazie nie ma ni w klątwie, ani w pracach Hipokratesa, a jest treściowe, znaczeniowe ich wyrażenia w kolejności twierdzeń „działać odpowiednio korzyści chorego”, „utrzymywać się od wyrządzenia jakiegokolwiek szkody i niesprawiedliwości”, „działać dla dobra chorego” (Melyk-Hajkazian, Mészteriakowa). Jednoznaczными wartościami w spadku Hipokratesa i jego zwolenników oczywiście można uważać tylko wartości życia, zdrowia i godności osoby (i pacjenta, i medyka). Właśnie te wartości występują narożnymi kamieniami moralno-etycznej pozycji medyków (lekarza i pielęgniarki), którym praktycznie codziennie przypada rozwiązywać razem z czysto zawodowymi zadaniami pytania o charakterze światopoglądowym, ponieważ przedstawicielom zawodu medycznego przypada mieć sprawę „z socjalnymi i etycznymi problemami, takimi jak moralne ubóstwo nędzy, zdemoralizowany wpływ bogactwa i władzy, bezsensowność nieszczęsnych wypadków, tyrania bólu, gniew od bezradności i graniczna bezosobowość śmierci” (cytata według: Geiger).

Wyłożone wyżej pokazuje, że do osoby medyka wysuwa się znaczne wymagania o charakterze moralno-etycznym i wartościowym. Z tego wypływa konieczność usiłowania elementu aksjologicznego szkolenia zawodowego przedstawicieli zawodów medycznych, zwłaszcza przyszłych pielęgniarek. Chodzi o rozwój i udoskonaleniu zakresu wartościowo-znaczeniowego osobistości pracownika medycznego drogą opanowania osiągnięciami wiedzy aksjologicznej, osiągnięcie rozumienia socjalnego i zawodowo przyjętych hierarchii

wartościowych, humanistycznych za swoją treścią systemów orientacji wartościowych, co w perspektywie mogą działać jako wzorce moralnych i wartościowo sprawdzonych modeli zachowania zawodowego. Przy tym, my jesteśmy solidarni z pozycją, że „w znacznym stopniu polepszenie fizycznego i moralnego zdrowia w państwie zależy od gotowości średniego personelu medycznego i przede wszystkim pielęgniarek wykonywać kompleksową opiekę pielęgniarską, co opiera się na tradycjach narodowych, standardach światowych i europejskich... na podstawie głębokiego uświadomienia swego obywatelskiego i zawodowego obowiązku” (Semenoh O. M., Krawczenko, s. 16). Więc są wszystkie powody stwierdzić, że jednym z zasadniczych zadań współczesnego szkolenia zawodowego przyszłych pielęgniarek jest formowanie wysokiego poziomu doskonałości zakresu wartościowo-znaczeniowego oraz intelektualno-moralne przetwarzanie zawodowo-osobowego doświadczenia aksjologicznego w potencjał kompetentny.

Wnioski. Współczesne szkolenie zawodowe skierowane jest nie tylko na formowanie fachowcy, przyswajania wiedzy i umiejętności zawodowych. Teraz proces edukacyjny jest zorientowany na harmonijne połączenia edukacyjnych i wychowawczych celów kształtowania wysoko intelektualnej, wszechstronnie rozwiniętej, duchownie bogatej osobistości absolwenta szkoły wyższej.

Naszym zdaniem, rozwinięty zakres wartościowo-znaczeniowy osoby, sformowane i ustalone priorytety wartościowe oraz orientacji są kluczem komfortowego socjalnego (zwłaszcza, zawodowego) istnienia i działalności w warunkach zmiennego i kontrowersyjnego współczesnego społeczeństwa, dla którego obecnie charakternymi są: 1) praca w trudnych warunkach konkurencji, kolizji komunikatywnych, transparentności komunikacji zawodowej (dzięki komputerowym i sieciowym technologiom); 2) działalność zawodowa towarzyszy przemijaniem i zmiennością zadań i funkcji, zmianą popytu na specjalistów w różnych sferach zawodowych. Więc efektywne medyko-zawodowe szkolenie specjalisty w branży medycyny (zwłaszcza szkolenie przyszłych pielęgniarek) na współczesnym etapie rozwoju nauki pedagogicznej wymaga głębokiej analizy obecnego systemu wyższego wykształcenia medycznego, wyjawienie i określenie jego problemów, oraz sprzeczności w kontekście podejścia systemowo-wartościowego.

Literatura

1. Bober E. A. Stanowienie zawodowych orientacji wartościowych studentów collegu medycznego w procesie edukacyjnym: dys. ... kand. nauk med.: 13.00.08 Omsk, 2014, 227 s.

2. Kodeks etyczny pielęgniarki Ukrainy. Podstawy pielęgniarstwa. URL: http://medmedsestrunstvo.blogspot.com/2016/03/blog-post_16.html (data zwrócenia: 30.07.2019).
3. Krawczenko O. Szkolenie zawodowe przyszłych pielęgniarek w college medycznym: podejście aksjologiczne. Wykształcenie dorosłych: teoria, doświadczenie, perspektywa. Kijów, 2013. Wydanie 6. S. 69-74
4. Krynicka I. Ja., Maruszczak M. I., Kliszcz I. M. Osobliwości szkolenia zawodowego pielęgniarek na etapie współczesnym. *Biuletyn higieny socjalnej i organizacji opieki zdrowotnej Ukrainy*. Tarnopol, 2017. Nr 4 (74). S. 84-87.
5. Kurenkova K. M. Formowanie wartości zawodowych przyszłych pielęgniarek w procesie szkolenia fachowego: autoreferat.dys....kand.nauk med.: 13.00.04. Charków, 2009. 20 s.
6. Melyk-Hajkazian I. W., Meszczeriakowa T. W. Klątwa Hipokratesa: transformacja semantyki i odrodzenie pragmatyki. *ΣΧΟΛΗ, Filozoficzna sztuka grecka i tradycja klasyczna* 2015. Vol.9. nr 1. S. 35-44
7. Strategia narodowa reformowania systemu opieki zdrowotnej na Ukrainie na okres 2015-2020 lat. Ministerstwo Zdrowia Ukrainy. URL: <http://moz.gov.ua/strategija> (data zwrócenia: 28.07.2019).
8. O uchwaleniu Strategii rozwoju wykształcenia medycznego na Ukrainie: Rozporządzenie Gabinetu Ministrów Ukrainy od dnia 27 lutego 2019 r. nr 95-p. URL: <http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-medichnoyi-osviti-v-ukrayini> (data zwrócenia: 30.07.2019).
9. Pelekh YU. V. Tsinnisno-smyslovyy kontsept profesijnoyi pidhotovky maybutn'oho pedahoha: monohrafiya / YU. V. Pelekh; za red. M. B. Yevtukha. – Rivne: Tetis, 2009. - 400.
10. Rawen D. Kompetentność we współczesnym społeczeństwie: wykrycie, rozwój i realizacja: wydanie naukowe / tłum. z jęz. ang., pod red. W. I. Belopolskiego. Moskwa: Kogito-centrum, 2002. 396 s.
11. Radzijewska I. W. Formowanie kompetentności zawodowej pielęgniarek. *Problemy wykształcenia*. Kijów, 2008. Nr 57. S. 69-73.
12. Semenoh O. M., Krawczenko O. P. Formowanie etyki zawodowej przyszłej pielęgniarki w wymiarach działania pedagogicznego: monografia. Czerkasy: wydawca Czabanenko Ju. A., 2014. 304 s.

13. Serhij Prolejew. Kompetentności filozoficzne: jakimi im być? *Filozofia wykształcenia. Philosophy of Education*. 2016. Nr 2 (19). S. 34-42.
14. Sirak I. P. Samorealizacja zawodowa jako czynnik kształtowania osobistości. *Aktualne problemy współczesnej nauki i badań naukowych*. Kijów, 2016. Wydanie 6 (9). S. 284-286.
15. Sirak I. P. Formowanie gotowości przyszłych pielęgniarek do samorealizacji zawodowej: dys....kand. nauk med.: 13.00.04. Winnica, 2017. 296 s.
16. Sorokina H. Ju. Szkolenie zawodowe przyszłego specjalisty w ramach kompetentnie zorientowanego wykształcenia. *Prace naukowe Doniecki Narodowy Uniwersytet Techniczny. Seria: „Pedagogika, psychologia i socjologia”*. Donieck, 2013. Nr 1 (13). S. 188-191.
17. Standard wykształcenia wyższego pierwszego (bakalarskiego) poziomu wykształcenia wyższego branży wiedzy 22 „Opieka zdrowotna” ze specjalności 223 „Pielęgniarstwo”. Zatwierdzono i wprowadzono w życie nakazem Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy od dnia 05.12.2008 nr 1344.
18. Tworogowa N. D. Kontakt psychologiczny. *Pielęgniarswto*. Moskwa, 1997. Nr 6. S. 24-25.
19. Temkina A. A. Studenci pielęgniarstwa: między ideałami i praktyką zawodu. *Badania socjologiczne*. Moskwa, 2017. Nr 6. S. 24-31.
20. Tymoszczuk I. W. Pedagogiczne warunki wychowania w studentów technikum medycznego wartości humanistycznych: dys....kand. nauk med.: 13.00.07. Winnica, 2004. 236 s.
21. Czelcowa A. A., Kamynina N. N. Zagraniczne doświadczenie standardyzacji działalności pielęgniarskiej. *Pielęgniarswto*. Moskwa, 2007. Nr 8. S. 20-22.
22. Kodeks etyczny pielęgniarki. SisterFlo. URL: http://www.sisterflo.ru/ethic_codex.php (data zwrócenia: 30.07.2019).
23. Janicki M. S., Braun O. A., Pelech Ju., W. Franczek Z., Sałasa M. Socjokulturalne determinanty kształtowania systemu wartości nauczycieli. *Syberskie czasopismo pedagogiczne*. Novosibirsk, 2014. Nr 6. S. 27-35.
24. Geiger J. The right medicine. *The New York Times*. 1982. January 31. URL: <http://www.nytimes.com/1982/01/31/books/the-right-medicine.html?pagewanted=2> (data zwrócenia: 6.08.2019).

25. Grygus I. Prusik K. Moulding of professional and personal features of a character of future specialists on health. *Global Journal of Advanced Research*, 2015. Vol. 2, Issue 1. P. 41-43.

26. Dębski S. S., Skalski D., Lizakowski P., Grygus I., Stanula A. Zdrowotne właściwości zachowań ruchowych – wybrane zagadnienia. *Medycyna i zdrowie*. 2017;2:12-44.